

Remissyttrande över slutbetänkandet "Skärpta villkor för friskolesektorn – ytterligare förslag"

Utredningen om vinst i skolan (U 2022:8) överlämnade den 9 januari 2026 sitt slutbetänkande "Skärpta villkor för friskolesektorn – ytterligare förslag".

AcadeMedia AB bedriver genom sina svenska dotterbolag en omfattande verksamhet i Sverige. Antalet huvudmän inom AcadeMediakoncernen i Sverige uppgår till totalt 60 st, varav 15 st inom förskola, 21 st inom grundskola (och integrerad förskola) och 24 st inom gymnasieskola (se bilaga 1). Flera av förslagen i slutbetänkandet kan komma att få mycket stor påverkan på samtliga dessa huvudmäns verksamheter och AcadeMedia får med anledning härav, för dessa 60 huvudmäns räkning, inkomma med följande remissvar.

Sammanfattning

AcadeMedia avstyrker utredningens förslag såvitt avser:

- förslagen om skärpta villkor med ett förbud mot nyetablering eller utökning av verksamhet på det sätt som förslagen utformats i betänkandet,
- förslagen om skärpta villkor med förbud mot förvärv av verksamhet på det sätt som förslagen utformats i betänkandet,
- att förslagen om förbud mot nyetablering, utökning eller förvärv av verksamhet ska omfatta en hel koncern, (avsnitt 10.3 samt 10.4), förslaget om upplysningsplikt (avsnitt 10.4.2),
- förslag om sanktionsavgift mot överträdelse av upplysningsplikt (avsnitt 10.4.2),
- förslaget om ansökan om förhandsbesked (avsnitt 10.4.4),
- förslaget om skyndsam handläggning (avsnitt 10.4.5),
- förslaget om avgift och föreskriftsrätt (avsnitt 10.4.6),
- förslagen om innehåll i ett godkännande (avsnitt 11.5.1),

- förslaget om sanktionsavgift när en huvudman bedriver verksamhet utanför godkännandet, då förslaget behöver nyanseras (avsnitt 11.5.2),
- förslaget om att påtagliga negativa följder ges tydligare definition (avsnitt 11.5.3),
- förslaget om ytterligare kostnader för kommuners yttrande till Skolinspektionen (avsnitt 11.5.4),
- förslaget om ikraftträdande av bestämmelserna redan 2028 (avsnitt 12.1), samt
- förslaget om att belägenhetsadress och antal elevplatser ska framgå även av befintliga godkännanden (avsnitt 12.2).

Övergripande synpunkter

Slutbetänkandet saknar genomgående ett övergripande kvalitetsperspektiv. Utredningen för inget resonemang om vilken betydelse en skola med god kvalitet kan ha för elevernas utveckling. I stället utgår utredningen i stor utsträckning från antaganden om att fristående skolor försämrar utbildningen i en kommun eller riskerar att påverka kommuners ekonomi negativt, utan att detta underbyggs av vetenskapligt stöd eller att de positiva effekterna av friskolor närvaro diskuteras. För att komma till rätta med de kvalitetsproblem som finns i skolan krävs ett träffsäkert regelverk, inte ett som slår blint mot skolor där kvaliteten redan är hög. Ett föreläggande rör inte sällan avgränsade och lokala brister som kan rättas till på några månader. Orsaken kan vara allt från bristande ledarskap till försummade rutiner. Utredningen anser dock detta vara ett bevis på systematiskt kvalitetsmisslyckande från huvudmannens sida, eller "bristande huvudmannaskap" som man benämner det. Dessutom föreslår utredningen att konsekvenser av detta påstått "bristande huvudmannaskap" ska slå mot helt andra skolformer var som helst i landet inom samma koncern, Detta förslag är inte något som stärker svensk skola utan som tvärtom försvårar möjligheter för elever i Sverige att gå i en friskola med hög kvalitet.

Nedan följer synpunkter på några utvalda delar som AcadeMedia vill kommentera särskilt.

Förslag om villkor och förbud för aktörer med bristfälligt huvudmannaskap (avsnitt 10)

Utredningens förslag om nya villkor och förbud innebär att definitionen av "bristfälligt huvudmannaskap" träffar oproportionerligt brett i förhållande till de problem som förslagen syftar till att lösa. Det är rimligt att huvudmän inte ska ha möjlighet att förvärva, utöka eller etablera nya verksamheter så länge det finns *allvarliga* brister i befintlig verksamhet som påverkar elevers rätt till utbildning, trygghet och måluppfyllelse, dvs. sådana som ligger till grund för förelägganden kombinerade med vite. Däremot är det orimligt att alla typer av förelägganden ska anses likställt med "bristande huvudmannaskap".

Många förelägganden som Skolinspektionen utfärdar handlar om brister på rektorsnivå. Det kan således handla om brister i beslut som rektor har fattat och där lagstiftaren har gett rektorn ett direkt utpekat beslutsmandat. Huvudmannen är givetvis alltid ytterst ansvarig för att utbildningen genomförs i enlighet med skolförfattningarna och att verksamheten leds av en kompetent rektor. Men huvudmannen varken kan eller bör ta över rektors beslutsfattande inom områden där lagstiftaren vänder sig direkt till rektor. Vid ett sådant förhållande är det mer relevant att beakta brister som typiskt sett ligger på huvudmannanivå. Exempelvis om huvudmannen brustit i uppföljning av hur rektor utför sitt uppdrag inom aktuellt område, eller om huvudmannen trots medvetenhet om brister inte vidtagit åtgärder för att säkerställa att rektor utför sitt uppdrag enligt skolförfattningarna. Definitionen av "bristande huvudmannaskap" behöver således vara betydligt mer träffsäker än den som utredningen lägger fram genom sitt förslag.

Utredningen resonerar kring de positiva konsekvenser som det medför att huvudmän med kvarstående brister inte kan beviljas tillstånd att expandera. De exempel som utredningen ger handlar om brister som typiskt sett ligger på huvudmannanivå, såsom att huvudmannen har gett verksamheten otillräckliga förutsättningar. Konsekvensanalysen saknar dock helt perspektiv utifrån rektors arbetsmiljö och då särskilt när det gäller förutsättningarna för en rektor i enskilt bedriven verksamhet jämfört med en kommunalt driven.

De förslag som utredningen lägger syftar till att komma åt oseriösa aktörer med "bristande huvudmannaskap". Men förslagen medför samtidigt enorma krav på kontroll från huvudmannens sida, i egenskap av ytterst ansvarig. Det kommer i sin tur att driva en stor administrativ börda och påverka arbetsmiljön för både rektorer och lärare. Dessa förslag är därmed oförenliga med utredningens direktiv som också varit att lägga förslag som tar hänsyn till att inte driva onödig administration.

Förslag om en ändamålsenlig process för godkännande som huvudman (avsnitt II)

När det gäller gymnasieutbildning är det särskilt viktigt att framhålla konsekvenserna av att införa krav på ny ansökan i förhållande till reglerna om planering och dimensionering. Oavsett om fråga är om kommunal eller enskild huvudman, finns ständigt behov av att över tid göra vissa förändringar för att skapa ändamålsenliga organisationer och driftsfördelar. För kommunala huvudmän är det naturligt att ompröva lokalisering för skolor, ibland flytta till nya lokaler eller slå ihop verksamheter, beroende på hur elevkullar och behov ser ut. Precis som kommunala huvudmän måste enskilda aktörer ha ett dynamiskt förhållningssätt och anpassa organisationen utifrån nya nulägen. Det förväntas också av enskilda huvudmän att i enlighet med reglerna om planering och dimensionering (15 kap. 32 a § skollagen) göra förändringar i utbildningsutbudet i

förhållande till såväl elevintresse som arbetsmarknadens behov utifrån de nulägen som varierar över tid.

Ett krav på ny ansökan vid varje förändring i verksamheten försvårar betydligt för enskilda huvudmän att ta det ansvar som skollagen ställer på huvudmannen i övrigt. Det innebär en betydande risk för inlåsnings effekter och oproportionerliga hinder för huvudmän som sedan länge har godkännande att bedriva utbildning. Utredningen har förvisso lagt fram förslag som innebär att tillståndsmyndigheten som huvudregel ska göra en mindre omfattande prövning vid ändring av belägenhetsadress eller utökning av antalet utbildningsplatser. Den lagtekniska lösning som utredningen föreslår ger dock ändå utrymme för en utökad prövning i samband med den nya ansökan, vilket innebär att risken för inlåsnings effekter kvarstår.

När det gäller utredningens förslag som avser prövning av påtagliga negativa följder behöver det inte vara negativt med ett obligatoriskt yttrande över en ansökan om nyetablering av fristående verksamhet, om syftet är att Skolinspektionen ska få bättre underlag för sin prövning. Bedömningen av negativa konsekvenser måste vara beroende av storlek på lägeskommun, vilken region det handlar om samt framför allt vilken skolform det avser. Det är exempelvis rimligt att tillmäta större vikt vid behovet av ett kommunalt alternativ i en viss del av en kommun, när det handlar om yngre barn och elever. Desto mindre betydelse har det vilken stadsdel en gymnasieskola etableras i eller flyttar till när det handlar om en etablering eller flytt av gymnasieskola i en större stad eller region. Utan underlag från kommunerna som belyser hur det ser ut i den specifika fallet är det svårt för Skolinspektionen att göra en välgrundad bedömning.

Det är däremot av största vikt att Skolinspektionens prövning förblir självständig i förhållande till kommunens yttrande och att det inte införs någon form av "kommunalt veto". Många gånger genomsyras kommunernas yttranden av ett egenintresse, där kommunen vill "behålla elever" i egen regi och av politiska motiv inte vill ha etablering av fristående verksamheter. Ett kommunalt veto ligger således bara i kommunernas intresse, inte i elevernas.

AcadeMedia ansluter sig i övrigt till de synpunkter som Almega Utbildning framför i sitt remissvar.

För AcadeMedias räkning,

Marcus Strömberg
Koncernchef och VD

Jonas Nordström
Chefsjurist

AcadeMedias huvudmän i Sverige

Bilaga 1

Förskola	Grundskola och integrerad förskola	Gymnasieskola
Färjan AB (556768-0631)	Friskolan Lyftet AB (556604-4599)	KLARA Gymnasium Bildning AB (556528-6696)
Kungsholmens Förskola AB (559042-7000)	Primaskolan i Sverige AB (556557-0958)	Praktiska Lärande AB (556530-4481)
Pysslingen Förskolor AB (556629-2537)	Pops Academy AB (556958-3197)	ProCivitas Privata Gymnasium AB (556615-7102)
Sofiero Förskola AB (556555-3079)	AcadeMedia fria grundskolor AB (556932-0699)	Cybergymnasiet Malmö AB (556569-3289)
Bikupan i Östersund AB (556867-6695)	Montessorigrundskolan Maria AB (556541-8455)	KLARA Gymnasium Kunskap AB (556630-3938)
Guldkusten AB (556983-1430)	Vittraskolorna AB (556458-6716)	NTI Gymnasiet Ellips AB (556597-0471)
Förskolan Moroten Aktiebolag (556450-3612)	International Montessori School Sweden AB (56764-0205)	DGBY Juvelen AB (556578-9129)
Åsöbergets Förskola Aktiebolag (556476-5609)	Kringlaskolan AB (556773-4065)	NTI Gymnasiet Helix AB (556674-7290)
Limhamns Förskola Aktiebolag (556483-3829)	Vindseglet AB (556757-2234)	NTI Gymnasiet Macro AB (556120-3679)
Söder Triaden Förskolor Aktiebolag (556468-5955)	Pysslingen Förskolor och Skolor AB (556035-4309)	Praktiska Sverige AB (556257-5786)
Pålsjö Skogs Förskola Aktiebolag (556451-3587)	Växthuset förskola i Mölndal AB (556780-2714)	Designgymnasiet i Sverige AB (556932-0681)
Kråkbrinkens Förskola AB (559197-0800)	Banérporten Förskolor AB (556994-3565)	Internationella hotell- och restaurangskolan IHR AB (556982-8451)
Kastanjelunden Förskola AB (556755-0032)	Banérportsskolan AB (556606-4001)	DBGY Kronan AB (556566-8794)
Bättre Förskolor i Östersund AB (556895-3573)	Banérporten Aktiebolag (556442-1724)	Praktiska Studier Riks AB (556575-5500)
NorrteljePedagogerna AB (556778-0340)	Monteprenör AB (556787-4945)	Cybergymnasiet Stockholm AB (556554-7964)
	Framtidskompassen AB (556786-5943)	Sjölin's Gymnasium AB (556375-8399)
	Swedish Education Group AB (56504-2255)	KLARA Gymnasium Lärande AB (556558-3282)
	Ulno AB (556657-7705)	LBS Kreativa Gymnasiet AB (f.d. Ljud & Bildskolan LBS AB) (556485-1649)
	Gothenburg Association AB (556729-5851)	Donnergymnasiet AB (556540-8381)
	Prolympia Virserum AB (556808-8743)	Praktiska Utbildning AB (556478-1606)
	Prolympia AB (556702-6454)	DBGY Manteln AB (f.d. Didaktus Skolor AB) (556473-2856)
		Rytmus AB (556464-8979)
		Hagströmska Gymnasiet AB (556755-0461)
		DBGY Regenten AB (f.d. Cybergymnasiet Göteborg AB) (556569-3297)